



**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

5. An causa prima concurrat immediate ad effectus causarum secundarum efficientium.
-

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

in conseruari: ergo neque in igne; quia dependentia est imperfectioris, & calor in aqua non est perfectior aut perfectioris conditionis quam in igne, ut patet: ergo non dependet ab igne, sicut non dependet ab aqua.

Respondeo primo. Si argumentum hoc valeret, secuturum quod non dependeret per se in fieri ab igne, quia non dependet per se in fieri ab aqua, & dependentia etiam in fieri est imperfectioris.

Respondeo secundo, negando consequentiam, quia aqua non habet virtutem conseruatiam eius, sicut nec productiuam, ut statim dicitur; ignis vero sicut habet productiuam, habet conseruatiam. Ad probationem consequentia.

Respondeo primo negando consequentiam, quia quamvis non dependeat ab aqua, sicut dependet ab igne, dependet tamen ab alio æquivalenti; unde non obstante dependentia ab igne, non est peioris conditionis in igne quam in aqua.

Respondeo secundo negando antecedens pro secunda parte, quantum ad conditionem dependentia, quia sicut conditio dependentia est imperfectioris, ita conditio illius, à quo fit dependentia, est perfectioris, & potius debet substantia, cuius est accidens, tribui conditio hæc terminatiua dependentia, quæ est perfectioris, quamvis poneretur imperfectio, sine qua nequit esse in accidente, quam poni conditio perfectioris consistens in independentia in accidente, negando conditionem illam perfectioris in substantia, quæ potest ipsi competere.

CONCLUSIO II.

44. *Accidentia destructiua substantia non conseruantur ab illa, verbi gratia calor ab aqua.* Probatum hoc quia illa substantia non habet virtutem productiuam ipsorum; imo habet virtutem destructiuam: non est autem probabile, quod idem subiectum habeat virtutem conseruatiam, & destructiuam respectu eiusdem forma: quod autem habeat aqua virtutem destructiuam caloris, patet experientia, quia ipsum destruit producendo in se frigus contrarium.

Dices: non potest assignari alia causa conseruatia illorum accidentium: ergo conseruantur ab illa substantia.

Respondeo negando antecedens: conseruantur enim vel à causis superioribus, vel à Deo ut auctore nature.

CONCLUSIO III.

45. *Accidentia substantia, quæ neque sunt conseruatia ipsius, nec destructiua, neque etiam ab illa sola producibilia, non conseruantur ab ipsa sola, verbi gratia species impressa phantastica, habitus intellectus, & voluntatis, habitus supernaturales in substantia, & similia.* Probatum, quia imprimis nulla est ratio, nec experientia, unde constat, quod huiusmodi accidentia à substantia conseruentur: ergo non debet asseri.

Deinde, sicut non habet virtutem totalem productiuam illorum, ita videtur non habere conseruatiam: conseruatio enim est continuata productio rei: & sicut potest aliqua causa habere virtutem, ex qua sola effectus naturaliter, & necessario egrediantur pro vno instanti, ita posset pro omni, nisi ponatur impedimentum: ergo si non potest pro vno, neque potest pro vilo: sed intellectus v. g. respectu speciei intelligibilis impressæ, si conseruet ipsam se solo pro instanti aliquo, habet virtutem in actu primo, ex qua sola necessario egreditur, pro illo instanti: ergo & pro instanti primo quo producit, si nullum ponatur impedimentum: sed etiam si nullum ponatur impedimentum, non posset à solo intellectu egredi illa species pro instanti primo: ergo neque pro secundo, & consequenter nequit se solo conseruare illam speciem.

46. *Confirmatur hoc,* quia pro quocunque instanti producit aut conseruatur res aliqua, debet in illo instanti esse causa sufficiens in actu primo applicata ad productionem aut conseruationem illius; nec sufficit, quod præfuerit pro vilo alio instanti: ergo pro instanti, pro quo conseruatur species intelligibilis in intellectu, debet esse prius natura aliqua causa effectiua continens illam

conseruationem: sed illa causa non potest esse intellectus solus, alias posset exire ab illo solo species illa pro primo instanti, sicut exit pro illo instanti: ergo necessario recurrendum ad aliquid aliud, quod est intentum.

Dices, intellectum solum sufficere, ut exeat illa species ex suppositione, quod semel fuerit producta pro alio instanti.

Contra, quia productio ipsius pro alio instanti non potest iuuare pro hoc instanti, quandoquidem non sit in hoc instanti illa productio, quæ ratione probamus quod productio causa pro vno instanti non iuuat, ut illa causa producat in alio instanti, nisi causa etiam producat in illo alio instanti.

QVÆSTIO V.

An causa prima concurrat immediato ad effectus causarum secundarum efficientium.

47. *Suppono* hic, quod etiam suppositum erat præcedentibus questionibus, nempe Creaturas, quas vocamus hic causas secundas, habere aliquam efficientiam physicam respectu multarum rerum, quæ de nouo producantur: quamvis enim id negare videantur *Petrus Aliacensis*, & oppositum probabile teneat *Gabriel*; tamen horum sententia omnino falsa est, quod probatur primo argumento Theologico ex Scriptura delumpto: nam in ea sapissime actiones tribuntur Causis secundis, ut Genes. 1. *Germinet terra herbam virentem. Producant aquæ reptile. Crescite & multiplicamini. Quid fecisti quia fecisti rem hanc, & Concilium Tridentinum* expresse definit, quod non habeamus nos respectu actuum supernaturalium mere passiuè, tanquam inanime instrumentum, sed actiuè.

Probatum secundo, quia homines alias non peccarent nec mererentur; & consequenter nec pœna plekti deberent, nec affici præmio.

Probatum tertio auctoritate communissima ceterorum Philosophorum ac Theologorum, cui abique ratione aliqua virginti, qualem aduersarij non habent, contrarii non debet.

Probatum quarto experientia qua constat ad præsentiam aquæ produci frigus; ignis, calorem & ignem, obiecti & oculi non impediti visionem: ergo dicendum est, quod causæ secundæ illæ, ad quatum præsentiam ita illæ res producantur, ut non nisi iis præsentibus producerentur, habeant efficientiam circa illas.

Dices cum Aduersariis Deum solum illas res ad præsentiam illarum aliarum rerum producere absque concursu physico illarum.

Contra: quia si Deus solus id faceret ad præsentiam tantum illarum non esset maior ratio, cur ignem produceret ad præsentiam ignis, quam ad præsentiam aquæ: cur enim ignem produceret ad præsentiam ignis potius, quam aquæ, nisi quia ignis vel concurreret ad productionem ignis, vel disponderet ad illam productionem: Sed dispondere non potest ad illam, neque concurrere absque efficientia physica: ergo necessario attribuenda est illi efficientia physica.

48. *Dices,* se habere per modum conditionis sine qua non.

Contra, quia omnis conditio sine qua non, præstat aliquam utilitatem ad productionem effectus, alias cur esset aut quomodo posset esse conditio sine qua non: sed ignis absque efficientia non potest præstare aliquam utilitatem ad producendum alium ignem aut calorem: ergo absque efficientia nequit esse conditio sine qua non.

Arriaga hunc discursum renocat in dubium *disp. 11. n. 3.* asserit enim non satis solide resolutionem communem eo fulciri; quia, inquit, sicut nos tenemur explicare, cur ignis producat alium ignem, non vero vnus Angelus alium, & id reuocamus in proprias eorum naturas (quia scilicet natura ignis est efficere alium, non vero Angeli) ita aduersarij possent dicere, quod ex natura ignis proveniat, quod Deus eo præsentem producat ignem, non vero aquam; & natura aquæ est, quod ea præsentem producat alia aqua, vel frigus, non vero ignis aut calor. Sed immo sane tantum probabiliter tribuit hic author in-

Causæ secundæ producant aliquid.

Replez Arriaga.

simè sententiæ: nec est prorsus par ratio utriusque casus: nam optime potest vna creatura habere ex natura sua virtutem effectivam sui similis, & alia non habere: nec est difficile intelligere, quod possent habere talem diversitatem: eo autem supposito posset intelligi, cur vna produceret, alia non produceret, quia scilicet vna haberet virtutem productivam, alia non haberet: sed quod vna ex natura sua haberet exigere, quod Deus producat vllum effectum, ad quem effectum producendum ipsamet creatura non habet virtutem productivam aut dispositivam remote aut proxime, est omnino inimaginabile & ridiculum: ergo non eodem modo possunt aduersarij recurrere ad naturas rerum in casu præsentis, ac nos in productione ignis per ignem; non vero Angeli per Angelum.

49. *Obiicies* contra hoc suppositum. Deus ipse solus potest omnes effectus causarum efficientium producere, & videtur esse perfectionis in ipso id facere: ergo ita est dicendum.

Respondeo primo, retorquendo argumentum. Deus solus posset illos effectus producere absque præsentia aliarum causarum, & id, etiam videtur esse perfectionis: ergo ita dicendum est. Adversarij hic negare debent vel antecedens, vel consequentiam: ergo debent permittere nobis negare antecedens, vel consequentiam primi argumenti sui, quia est eadem ratio.

Respondeo secundo, negando antecedens pro secunda parte: imo esset imperfectionis in Deo se solo producere effectus peccaminosos; quantum autem ad alios effectus sufficit ad perfectionem Dei, quod ipse possit eos producere: & perinde prorsus est quod ipse solus actu illos producat, aut quod producat ipsos admittendo libere concursum causarum secundarum, quibus ipsemet tribuit virtutem concursivam.

Suppono secundo, tum ex fidei principiis, tum ex rationibus naturalibus, dari Deum, qui est causa prima omnium rerum aliarum; quæ principia in Theologia proponi solent: sufficit modo vnicum Scoti, quo videtur *Arriaga disput. 10. n. 1.*

Nullares potest producere seipsam, nec potest dari mutua causalitas in causis efficientibus: ergo omnes res productæ habent dependentiam ab aliqua causa improducta: ergo datur talis causa: sed illa est Deus, & est causa prima in quam ultimo resolvitur tota collectio omnium rerum productarum.

Suppono tertio, quod nulla causa effectiva secunda possit producere aliquem effectum, nisi dependentem à Deo ita, ut si Deus noller vllum effectum produci, non posset produci; quod probo, quia hoc est maximæ perfectionis, & esset magnæ imperfectionis, quod creaturæ aliqua Deo invito producerentur: & hinc habet ille rationem causæ primæ, creaturæ vero non nisi rationem causæ secundæ essentialiter subordinatæ causæ primæ.

His suppositis gravissima difficultas est, quomodo Deus concurrat cum causis secundis ad effectus suos producendos.

50. *Prima sententia est Durandi 2. d. 1. q. 5.* qui negat Deum influxu immediato producere effectus causarum secundarum; sed solum mediate, quatenus, tribuit illis virtutem effectivam, eamque in ipsis conservat.

Secunda sententia est, de facto Deum quidem immediate concurrere ad illos effectus, sed posse tamen produci illos effectus sine eo, quod ipse sic concurrat. Hanc sententiam non putat absurdam *Hurtadus disp. 10. scilicet. 2.* & *Arriaga* non invenit in ea repugnantiam, quamvis eam putet non esse veram, quia olet sententiam Durandi, quæ apud Theologos male audit.

Tertia sententia communissima est, Deum de facto concurrere immediate ad omnes effectus, qui immediate producuntur à causis secundis, & eos aliter produci non posse, etiam de potentia absoluta. Hanc tenet *D. in 1. d. 8. q. 5. & d. 42. in 2. d. 1. q. 1. & d. 37. in 4. d. 43.* quem omnes sui sequuntur, cum quibus etiam conveniunt omnes Thomistæ, & recentiores quantum ad primam partem, & quantum ad secundam quoque præter *Hurtadum*

& *Arriagam*. Sed ex Thomistis aliqui dicunt Deum ad effectum causarum secundarum concurrere immediate immediatione virtutis non vero immediatione suppositi: alij dicunt cum *Ferrarij contra gentes c. 7.* quod concurrat immediate etiam immediatione suppositi: & hi sunt, qui nobiscum totaliter sentiunt. Ut autem intelligatur diversitas utriusque modi dicendi, & nostra conclusio.

Aduertendum illam causam dici agere immediatione suppositi, quæ causa per actionem à se immediate egredientem & immediate terminatam ad effectum producit effectum illum; sic obiectum concurrat cum intellectu ad intellectionem; ignis ad producendum alium ignem. Illa vero causa dicitur producere effectum, seu ad ipsum producendum concurrere cum alia causa immediatione virtutis & non suppositi, quæ non habet actionem immediate à se ipsa egredientem terminatam ad effectum, sed communicat tum alteri causæ producenti virtutem productivam eius, sine qua nequirer ipsum producere: & sic concurrat causa calefaciens aquam cum eadem aqua ad calefaciendum. Illa denique causa concurrat immediatione virtutis & suppositi, quæ habet actionem immediate terminatam ad effectum, & ulterius communicat alteri causæ, cum qua concurrat, virtutem productivam, sine qua illa causa nequirer concurrere cum ipsa ad illum effectum.

CONCLUSIO I.

51. *Deus concurrat ad effectus omnes causarum secundarum immediate, etiam immediatione suppositi.* Hæc est commississima cum *Scoto* supra & Thomistis contra *Durandum* & *Ferrariensem* ac paucos Thomistas hunc sequentes.

Probatur prima pars, scilicet, quod immediate concurrat, variis Scripturæ testimoniis, quæ eam sic suadent, ut sententia Durandi, tanquam erronea communiter iudicetur: ego ex multis pauca proponam, 1. *Corinth. 15. Deus operatur omnia in omnibus.* *Isai. 26. Omnia opera nostra operantes es in nobis.* *Aet. 17. In ipso vivimus, movemur & sumus.* Ex primis duobus locis habetur, quod omnes operationes & actiones creaturæ attribuantur Deo: ex tertio vero, quod omnes creaturæ dependant ab ipso in fieri & conservari & operari etiam: ergo Deus immediate concurrat ad omnes effectus.

Dices, sufficere, quod mediate concurrat, quia eo ipso posset absolute & simpliciter dici, quod concurrat & quod effectus dependant ab ipso: ergo non inferitur bene, quod immediate concurrat. Ego fateor, loca illa & quæcumque alia ad propositum spectantia, posse, quantum est ex se, sic intelligi: sed quandoquidem communiter Doctores intelligant illa ad sensum conclusionis, & nihil impediatur quin sic intelligantur, & præterea rationes adfunt efficacissimæ ad probandum, quod effectus dependent immediate à Deo, sic intelligenda sunt, & temerarium esset alio modo illa intelligere. Imo addo quod per eadem loca probetur etiam quæ bene secunda pars conclusionis: quia licet posset intelligi, quod Deus immediate produceret omnia immediatione virtutis, tamen, quia potest etiam immediatione suppositi, & communiter loca illa intelliguntur de illa immediatione, quam etiam rationes efficacissimæ confirmant; propterea sic etiam intelligi debet.

52. *Probatur prima pars ratione à Complutensibus*, quia creaturæ sunt entia per participationem essentialiter, & ideo dependent à Deo essentialiter: sed sine respectu ad causam secundam intermediam sunt talia entia: ergo immediate debent dependere à Deo.

Confirmant, & declarant amplius prædictam probationem: quia Deus consideratus, ut præsupponitur decreto suo absoluto, quo instituit, ut creaturæ haberent vim productivam suorum effectuum, habet tale esse, ut ex ipso tanquam ex causa immediata omne ens à creaturis producibile haberet dependentiam necessariam; sed per huiusmodi decretum non est mutatus modus essendi in Deo: ergo non obstat illo decreto, creaturæ debent habere immediatam dependentiam à Deo.

Hæc

Quid est
agere im-
mediatio-
ne suppo-
siti & vir-
tutis.

Hæc probatio mihi nequaquam placet, & multo minus confirmatio; unde respondeo pro Durando ad probationem, distinguendo maiorem: sunt entia per participationem, quatenus necessario debeant habere aliquam dependentiam à Deo, siue immediatam, siue mediatam, concedo; quatenus debeant habere dependentiam immediatam, nego maiorem, & id asserere absque ulteriori probatione, est petere principium; hoc enim est, quod directe negatur à Durando: distinguo etiam minorem: sine respectu ad creaturas sunt entia per participationem, seu dependentes essentialiter eodem modo, quo sunt cum illo respectu, nego; alio modo, concedo minorem & nego consequentiam.

Ad confirmationem etiam respondeo, (omittendo falsam hypothesin, quod scilicet per decretum Diuinum habeant creaturæ vim productiuam communicatam sibi, quæ possent esse sine tali virtute) concedendo maiorem, hoc est, quod creaturæ omnes deberent necessario à Deo immediate dependere, si non fuisset decretum, quo ordinaretur quod creaturæ ad alias creaturas producendas concurrerent. Distinguo autem minorem: non est mutatus modus essendi Dei quantum ad seipsum concedo, quantum ad modum quo produceret creaturas, nego; est enim evidens, quod tum mutaretur ille modus etiam in omni sententia; nam tum produceret creaturas se solo, supposito vero decreto non produceret se solo: & nego consequentiam. Itaque quemadmodum non obstante quod creaturæ sunt essentialiter entia per participationem à Deo, & non obstante etiam quod si alie creaturæ ad eas producendas non concurrerent, deberent necessario produci à Deo solo; tamen de facto dependent etiam à creaturis & non produciuntur à Deo solo, nec ab eo solo omnes conseruantur: ita etiam eo non obstante, si aliud non impediret, possent ab ipso dependere mediate tantum.

§ 3. Probat Mastrius hanc partem, imo totam conclusionem variis rationibus, quarum aliqua mihi non probantur. Prima est: Ens creatum dependet à Deo immediate in conseruari, ergo & in fieri: probat consequentiam tum quia conseruatio & productio sunt eadem omnino actio, tum quia dependet in conseruari, quia est ens participatum: sed in fieri est etiam tale ens, ergo dependet etiam sic in fieri.

Respondeo primo antecedens, licet sit verum de aliquibus creaturis, vt v.g. Angelis, & corporibus cælestibus & fortasse substantiis omnibus; non esse tamen magis certum de accidentibus, quæ necessario de facto exigunt causam secundam effectuum tam bene ad conseruationem quam ad productionem (vt est calor in igne intellectiones & actus vitales) quam ipsam conclusionem; unde male assumitur ad probandam conclusionem.

Respondeo secundo negando consequentiam: quemadmodum enim, licet conseruetur creatura aliqua à solo Deo, verbi gratia homo, inde tamen non sequitur quod in fieri dependeat à solo Deo: ita licet in conseruari dependeat à Deo immediate, inde tamen non sequitur quod in fieri ab ipso dependeat immediate. Vnde ad primam probationem consequentia respondeo negando conseruationem & productionem esse eandem actionem, quando non est eadem causa, quæ conseruat & producit: quod si etiam esset eadem actio, tamen hoc non obstante vt potest esse conseruatio Dei solius, quamuis productio non sit ipsius solius: ita etiam, eo non obstante, posset conseruatio esse à Deo immediate, quamuis productio non esset ab ipso immediate; neque enim facilius est actionem eandem nunc esse à duobus, nunc ab vno solo, quam nunc esse ab vno immediate, nunc non esse ab eodem immediate. Ad secundam probationem consequentia respondeo, non ideo esse conseruationem à Deo immediate, quia res conseruata est ens participatum solummodo; sed quia ulterius supponitur non esse aliam causam, à qua immediate proueniat: nam si esset talis causa, Durandus negaret eam esse à Deo immediate; & sane, an ita esset nec ne, tam incertum est quam conclusio. In fieri autem adest alia causa, à qua immediate fit: unde non est eadem ratio de fieri, & conseruari.

§ 4. Probat idem secundo conclusionem; quia essentialior est dependentia creaturæ cuiusque à Deo quam ab vlla alia creatura: ergo si dependeat ab alia creatura immediate in fieri, debet etiam sic dependere à Deo.

Contra, quia quidquid sit de antecedenti vniuersaliter loquendo (de quo dubitari posset propter accidentia respectus, quæ essentialiter dependent à subiecto sic, vt non minus repugnet illa esse absque Deo, quam absque subiecto) negatur consequentia: quia essentialior illa dependentia potest consistere in hoc, quod non possit existere sine Deo, possit vero existere sine causa effectiua secunda; hoc autem posset stare, quamuis à Deo solum mediate procederent, quando procedunt à causis secundis.

§ 5. Probat idem tertio ex Scoto specialiter, eo quod Deus concurret immediate ad actus voluntatis nostræ, quod si concurret sic ad illos, certum est quod sic concurret ad omnes effectus alios, quia nullus potius eximi deberet, quam actus voluntatis. Probat autem sic, quia alias Deus non esset nec omnipotens, nec omniscius: non omniscius, quia non posset cognoscere quid voluntas creata esset factura, nisi quatenus cognoscit determinationem suæ voluntatis, à qua immediate dependet actus voluntatis creata; non esset etiam omnipotens, quia non obstante determinatione suæ voluntatis efficaci, voluntas posset non habere illum actum, quem determinaret Deus; si enim est causa totalis actus, nec dependet ab immediato concursu Dei in productione eius, cur non posset eum non habere? Hæc probatio valeret, si ostenderetur, quod non posset impediri determinatio voluntatis creata à Deo absque necessitate concursus immediati ipsius ad illam determinationem; si enim posset eo non obstante impedire, & scire poterit quidquid illa determinabit, & nihil fiet, nisi quod ipse voluerit, patet: an autem posset Deus sic impedire iam declarabimus.

Probat ergo primo melius conclusio, quia, vt dicemus postea; ad Deum spectat determinare ad indiuiduum cuiuslibet speciei, quod produci debet, & impossibile est quod illa determinatio proueniat à causa secunda, siue libera, siue naturali: sed illa determinatio non posset prouenire à Deo nisi haberet concursum immediatum: ergo debet habere talem concursum.

§ 6. Probat idem secundo, principaliter conclusio, quia Deus potest impedire quoscunque effectus causarum concurrentium, alias sufficientissime applicatarum cum omnibus conditionibus prærequisitis ad agendum, præter concursum immediatum Dei: sed hoc nequit facere, nisi ille concursus esset necessarius; ergo est necessarius. Major patet tum ex igne Babilonico, qui applicatus tribus pueris non combussit illos sine vlio alio impedimento adhibito, præter impedimentum subtracti concursus diuini, tum etiam quia huiusmodi dependentia effectuum à Deo arguit perfectionem, ex suppositione, quod sit possibilis; sed est possibilis, cum nulla possit dari implicancia: ergo debet asseri. Nec valet dicere, quod Deus posset impedire tales effectus per productionem contrarij effectus, aut destructionem passi, aut causæ sufficientis: quia arguit perfectionem in Deo, quod possit directe absque productione contrarij, & absque destructione vlius alius creaturæ tales effectus impedire.

§ 7. Dices, posse Deum impedire huiusmodi effectus per hoc solum, quod nolit illum produci, quamuis effectus non dependeat à concursu ipsius immediato. Propter hanc replicam vulgarem existimat Arriaga non sufficere nostram probationem, nec tamen ipse meliorem affert; unde fatetur difficile posse ratione improbari sententia Durandi. Vt autem intelligatur melius vis replicæ, imaginandum est duobus modis posse creaturas in operando subordinari Deo: primo sic, vt indigerent concursu immediato eius, qui modus subordinationis est, quem asserimus in conclusione. Secundo sic, vt eo solum permittente, creaturæ, tamquam causæ adæquate, producerent suos effectus, & eo nolente non possent producere: & hæc subordinationis est, quam intendit replicæ hæc, & quæ sufficit Durando, vnde et vt valeat prædicta probatio, & impugnetur replicæ.

rephica, impugnandus est hic secundus modus subordinationis.

Contra quem sic argumentor: vel illa permissio diuina consistit in volitione aliqua positua Dei, qua vult, vt effectus producat a causa secunda, vel consistit in suspensione omnis actus. Si primum dicatur, habetur intentum nostrum, quia nullum alium concursum immediatum requirimus prater huiusmodi volitionem efficacem, qua posita ponitur infallibiliter effectus, & qua non posita non ponitur. Secundum dici nequit, quia nulla negatio potest esse principium physicum aut conditio physica requisita necessario ad aliquem effectum, nisi illa negatio tollat aliquod impedimentum physicum effectus: sed illa permissio diuina consistens in negatione non est negatio vilius impedimenti physici effectus necessario, quia suppono, quod posset impedire effectum absque impedimento aliquo physico, prater suam volitionem; vnde si permissio diuina esset negatio impedimenti physici, quando absque impedimento physico impediret Deus effectum, haberet permissionem effectus, quia haberet negationem talis impedimenti, quod implicat: ergo permissio diuina nequit consistere in negatione impedimenti physici.

58. *Dices*, illam permissionem esse negationem volitionis diuinæ, qua nollit effectum produci, quæ volitio est impedimentum physicum effectus, quandoquidem ea posita non poneretur effectus.

Contra, quia nisi volitio diuina requiratur ad positionem effectus, volitio diuina non potest esse impedimentum effectus, quia volitio diuina non est forma villo modo directe opposita effectui producendo, verbi gratia, calori aut volitioni creatæ sic, vt possit eam expellere eo modo, quo opposita expellunt se mutuo ab eodem subiecto, nec per eam tollitur aliquod principium posituum requisitum ad productionem istius effectus, prater volitionem diuinam (quæ hic supponi debet non requiri, quia alias requireretur concursus immediatus) ergo non potest esse impedimentum physicum effectus.

Dices, tolli per eam permissionem Dei, quæ est conditio necessario requisita ad productionem effectus.

Contra, quia per hanc rephicam committitur circulus vitiosus; nam prius dicebatur permissionem requiri, quia tolleret volitionem, quæ erat impedimentum physicum; & modo dicitur volitionem esse impedimentum physicum, quia tollit permissionem, quæ requiritur, vnde vnum per alterum, & e contra probatur.

Contra secundo, quia si per impossibile posset esse permissio diuina simul cū volitione, volitio non esset impedimentum physicum effectus, & tamen effectus non egrediretur tum a causa secunda magis, quam si non esset illa permissio: ergo illa permissio non potest esse ex se conditio necessario requisita. Probat antecedens, quia omnis conditio necessario requisita ad hoc vt causa aliqua agat, debet præstare ipsi aliquid, quod alias non haberet: sed illa permissio negatiua nihil prorsus præstat causæ ex se: ergo non minus ageret ea absente, quam præsentem. Major patet inductione in omnibus aliis requisitis: nec mihi videtur posse bene concipi, quomodo vna causa posset ita esse subordinata alteri causæ, vt ab vlla negatione, quæ esset in ipsa, dependeret, nisi illa negatio esset negatio aut principij requisiti ad agendum, aut impedimenti positui: nec possum concipere quomodo posset volitio vilius esse impedimentum physicum vilius effectus, nisi volitio physica ipsius esset requisita ad talem effectum: circa quod videri possunt vterius quæ dixi in commentario ad tertium sententiarum *disp. 25 n. 37. & seqq.*

59. Ad hanc probationem reduci debet alia desumpta ex perfectissimo dominio Dei, quod exigere videtur, vt creaturæ ab ipso immediate dependant. Si enim posset ita se habere, vt absque influxu aut concursu immediato producerentur, conseruarentur ac destruerentur res, etiam absque tali concursu haberet tam perfectum dominium, quam deberet habere, & perinde prorsus esset quod dependerent ab ipso mediate aut immediate: sed quia ex dictis, nisi concurreret immediate non posset immediate ac

directe destruere res, sequitur quod absque tali concursu non haberet perfectissimum dominium quod posset habere.

Iam probatur secunda pars conclusionis, quia illa volitio Dei, quæ necessario exigitur ad productionem effectus, immediate egreditur ab ipso Deo: ergo per eam concurrat immediate suppositi: sic enim concurrere non est aliud, quam concurrere per actionem à se immediate egredientem. Quod si etiam prater volitionem diuinam reperiretur alia actio, vt per eam produceretur effectus, quæ actio reperiretur ex parte effectus, non esset vlla prorsus ratio, cur illa actio non diceretur immediate egredi à Deo tam bene, quam à causa secunda: vnde nulla esset ratio cur Deus non diceretur per eam producere effectum immediate immediate suppositi.

Obiicies primo pro Durando: ipsam causam secundam habent sufficientem virtutem ad producos effectus sibi correspondentes, verbi gratia ignis ad producendum ignem, calor ad producendum calorem: habent enim vel tantam perfectionem, vel maiorem, quam habent effectus: ergo se solis producant effectus absque concursu diuino immediato.

Respondeo, negando antecedens: nam ex ratione causæ secundæ habent essentialem subordinationem ad causam primam sic, vt indigeant concursu ipsius, vt patet ex rationibus conclusionis: nec refert quod habeant tantam aut maiorem perfectionem, quia cum hoc potest stare talis subordinatio.

61. *Obiicies secundo*, Si Deus, & ignis deberent concurrere ad ignem, deberet aliqua pars ignis esse correspondens Deo, & alia igni: sed hoc est absurdum, quia illa pars, quæ responderet igni, esset creatura non minus, quam alia pars, & consequenter non minus deberet à Deo immediate dependere.

Respondetur, negando sequelam; sed totus ignis indiuisibiliter ab vtroque debet provenire, sicut intellectio indiuisibiliter producit ab intellectu, & obiecto, aut specie impressa.

Dices inde sequeretur, quod Deus esset causa partialis, sed hoc est inconueniens. *Respondeo* negando minorem præsertim cum id accidat ex mera voluntate sua, quia posset se solo efficienter illum producere.

Obiicies tertio, non possunt dari duo fines immediati vnius effectus: ergo neque duæ efficientes.

Respondeo distinguendo antecedens: quorum quilibet sit finis totalis, transeat; quorum quilibet sit finis partialis, nego antecedens, & similiter distinguo consequens. Quod si non possent dari duo fines subordinati, & partiales, id oriretur ex natura particulari causæ finalis, seu ex repugnantia aliqua, quæ inde sequeretur ob illam naturam particularem, qualis repugnantia non sequitur ex pluralitate efficientium: vt patet quotidiana experientia: Vnde si verum esset simpliciter antecedens, negari deberet consequentia.

62. *Obiicies quarto*. Sequeretur Deum concurrere immediate ad actus peccaminosos, & consequenter eum esse causam peccati contra *Trid. sess. 6. canone 6. Si quis dixerit mala opera ita, vt bona Deum operari, non permittit solum, sed etiam proprie, & per se adeo vt sit proprium opus eius non minus proditio Iuda, quam vocatio Pauli; anathema sit.*

Respondet primo hanc objectionem soluendam esse ipsi Durando: nam in ipsius sententia, saltem debet esse causa mediata peccati, sicut est causa mediata actus boni: ergo tam est causa actus mali, quam boni: quod si non obstante concursu mediato ad vtrumque actum, dici possit simpliciter causa actus boni, & non mali: ita etiam dici poterit non obstante concursu immediato.

Respondet secundo relinquendo exactionem huius rei discussionem pro materia de peccatis, distinguendo sequelam primam: per modum causæ vniuersalis, sine cuius concursu causa secunda non committeret talem actum, concedo sequelam: alio modo, nego sequelam primam: distinguo etiam secundam: cum esse causam physicam vniuersalem ipsius, concedo; causam physicam particularem,

Quomodo
Deus non
sit causa
peccati.

larem, aut causam moralem, cui deberet imputari culpabiliter, quod committatur peccatum: nego sequelam secundam. Itaque quia Deus non concurrit nisi per modum causæ vniuersalis ad peccatum, & quia ipsemet dissuadet, & prohibet, ne committatur, nec alia auxilia dat in ordine ad commissionem ipsius, propterea non debet attribui ipsi, quod committatur peccatum; sed causæ secundæ, quæ non obstante prohibitione, & sine vlla obligatione causæ vniuersalis ipsum committit. Quia vero non solum per modum causæ vniuersalis concurrit ad actus bonos, sed etiam inuitat ad eos, ordinando, & præcipiendo illos, dandoque auxilia particularia, quæ non deberet præstare, quatenus causa vniuersalis est, propterea est causa non solum vniuersalis, sed particularis actuum bonorum, & ipsi acceptum referri debet quod exerceantur.

Confirmatur hæc responsio; quia quamuis Deus non concurreret immediate ad actus malos, tamen certum est quod eos posset impedire.

63. Quod si aliquis argumentaretur inde, quod ipse esset causa moralis peccatorum, cui ipsorum commissio attribui deberet, eodem modo, quo homo potens impedire commode peccatum alterius, deberet illud impedire, & maxime si esset superior ipsius, quemadmodum Deus est omnium creaturarum, & si non impediret, censeretur causa moralis peccati sic, vt commissio ipsius deberet ipsi attribui, si non impediret.

Respondetur negando partem, quia Deus licet posset impedire, deberet tamen ex ratione causæ vniuersalis præstare concursum, & non teneretur se gerere, vt causam particularem; homo autem non habet obligationem causæ vniuersalis, & præterea habet præceptum charitatis, ex quo tenetur, si potest commode, impedire damnum proximi; ergo similiter quamuis Deus præstaret concursum immediatum ad actum peccaminosum; si tamen illum præstaret ex obligatione causæ vniuersalis, non deberet commissio peccati ipsi attribui culpabiliter, sic scilicet, vt deberet dici male facere præstando talem concursum, quamuis homo præstando talem concursum deberet dici male facere. Sed de hoc, vt dixi, fusius alibi.

CONCLUSIO II.

64. *Non potest etiam de potentia Dei absoluta produci aliquis effectus exigens concursum immediatum causa secundæ, absque concursu immediato Dei.* Hæc est communissima contra Huradum & Arriagam supra.

*Probat*ur ex dictis; quia si posset produci etiam de potentia absoluta absque tali concursu, de facto sic produceretur, & sane superflue præstaretur ille concursus de facto; id quod in causis naturalibus mihi est euidens, de quibus tamen ac causis liberis creatis, quantum ad hoc est eadem ratio.

Confirmatur efficaciter; quia si posset absque concursu Dei immediato ignis produci ab alio igne sufficienter applicato: ergo Deus non posset, nec de potentia absoluta, impedire immediate illam productionem, neque enim potest sic illam impedire, vt supra ostendi, nisi subtrahendo concursum: sed adhuc subtracto concursu illo esset sufficiens principium illius productionis: ergo adhuc sequeretur talis productio.

Dices posse illam impedire per nolitionem: quamuis enim posset effectus produci volente Deo, atque adeo ipso immediato concurrente, & etiam permittente Deo, hoc est, nec volente, nec nolente; tamen sufficeret ad impediendum effectum, quod accederet nolitio, quia aut volitio aut permissio essent condiciones necessario requisitæ ad illam, ergo quamuis absque concursu immediato posset effectus produci, tamen posset adhuc immediate impediri.

65. *Contra*; quia intelligibile est quomodo per nolitionem posset impedire, nisi quatenus per nolitionem illam tolleretur aliquod ex principiis, aut conditionibus prærequisitis, aut per eam poneretur aliquod impedimentum distinctum à se ipsa: sed, si volitio diuina non sit necessario requisita ad effectum, per nolitionem non tollitur

aliud ex necessario requisitis, & ex alio capite suppono nihil aliud positum poni per illam nolitionem, quod esset impedimentum: ergo per nolitionem illam nequit impediri.

Dices per nolitionem tolli permissionem, quæ est conditio necessario requisita, ex suppositione, quod volitio non sit necessario requisita nec habeatur.

Contra; quia illa permissio Dei tam impertinens est ad effectum, quam permissio negatiua cuiuscunque alterius creaturæ, nisi quatenus nolitio Dei esset impedimentum, & nolitio creaturæ alterius non esset, sed nolitio non potest esse impedimentum, nisi quatenus volitio est necessario requisita, ergo si non sit requisita volitio, Deus de facto nequiter impedire directe illam productionem.

*Probat*ur ultimo: impossibile est, quod aliquis effectus proueniat à causa secunda, quin sit aliquid, quod determinet ipsam ad vnum individuum præ alio: sed nihil potest sic determinare absque concursu immediato Dei: ergo necessario debet adesse in omni casu concursus immediatus Dei.

66. *Obiicit*: potest Deus producere aliquid aliud, quo suppleatur immediatus concursus suus; ergo de potentia absoluta potest effectus produci absque tali immediato concursu. *Probat*ur antecedens, quia licet de facto videatur Deus à Beatis, absque specie, ipsomet Deo immediate concurrente per modum obiecti, potest tamen produci à Deo species, quæ suppleat concursum illum immediatum obiecti: ergo similiter licet Deus concurreret de facto immediate ad effectus causarum secundarum; tamen posset producere aliquid aliud, quod suppleat talem concursum.

Respondetur, negando antecedens; ad cuius probationem respondeo primo negando consequentiam; quia ex eo, quod posset suppleri concursus ille immediatus Dei per modum obiecti, non sequeretur aliqua imperfectio in Deo; sequeretur autem ex eo, quod suppleretur concursus ille immediatus ipsius, qui est necessarius, vt ipse posset immediate & directe impedire productionem causæ, neque effectus, non obstante applicatione causæ secundæ.

Respondeo secundo ad eandem probationem, concursum immediatum Dei per modum obiecti non esse concursum effectuum, sed terminatum; neque enim per essentiam diuinam producit etiam partialiter illa visio, quatenus essentia est, sed quatenus est omnipotens: concursus autem ille terminatiuus nequit suppleri per aliquid aliud, quia etiam si Deus posset videri mediante specie, tamen illa species non terminaret illam visionem, quia alias esset abstractiua, sed species concurreret per modum principij effectiui ad illam visionem, & si daretur, suppleret illam partem, vt ita dicam, illius concursus, quem Deus præstaret de facto ad illam intellectionem, ex suppositione, quod de facto illa visio non produceretur per speciem, sed posset tamen produci; quod totum intelligitur melius ex dicendis in materia de visione: neque enim hic omnia pertinentia ad alias materias exacte tradenda sunt, sed multa ad sua propria loca referenda.

QVÆSTIO VI.

An præter concursum immediatum Dei requiratur vt præmoneat causas secundas per aliquam qualitatem Physicam.

67. *E*xaminando hanc quæstionem philosophice, & quoad actus ac effectus pure naturales absque dependentia à principiis fidei, quæ examinanda relinquo in materia de auxiliis: tum quia illa principia Theologica sunt, tum vt obediā decretis Apostolicis cauētilis ne indirecte etiam hic aut alibi tractetur materia de auxiliis absque speciali licentia.

Prima sententia est Thomistarum dicentium quod ex principiis Aristotelis, & per rationem naturalem colligitur, ad hoc vt causa secunda agat, non solum necessarium esse quod Deus cum illa actualiter & immediate concurrat ad effectum, sed etiam quod debeat præmoueri per aliquam

Non potest effectus produci absque concursu immediato.